

Vaders van de natie

Een vergelijking tussen de persoonlijkheidscultussen van Hafez al-Assad en Saddam Hoessein

Bachelorscriptie

Student: Nina Jongejan
Studentnummer: 5498511
Onderwijsinstelling: Universiteit Utrecht
Opleiding: Geschiedenis
Cursus: GE3V14054: Ges - Bachelor Eindwerkstuk
Plaats: Utrecht
E-mailadres: j.c.jongejan@students.uu.nl
Datum van inlevering: 19 januari 2017
Scriptiebegeleider: Christ Klep
Aantal woorden: 7875

Samenvatting

Deze scriptie maakt een vergelijking tussen de persoonlijkheidscultussen van Saddam Hoessein in Irak en van Hafez al-Assad in Syrië. In de eerste twee hoofdstukken worden de cultussen uitgediept in historische context en worden kenmerken van de cultussen uiteengezet. In hoofdstuk drie worden de oorzaken van de verschillen gescheiden in twee categorieën: eerst worden de structuurfactoren behandeld en daarna de persoonlijkheidsfactoren. Hier worden onder andere de volgende conclusies uit getrokken:

1. Saddams cultus was veel overdadiger dan Assads cultus. Saddam was overal in Irak te zie, terwijl Assad minder aanwezig was in Syrië. Een oorzaak hiervoor is dat de Irakese economie zich beter heeft weten te ontwikkelen dan de Syrische economie, met dank aan de grotere olieindustrie. Ook was Saddams persoonlijkheid veel flamboyanter dan Assad. Dit is af te lezen aan de verschillende levensstijlen van de twee leiders: Assad leefde soberder, wat ook van invloed kan zijn geweest op de relatieve soberheid van zijn cultus.
2. Assad stond positiever tegenover erfopvolging dan Saddam, wat te zien is aan het feit dat Assads zonen vaak aan zijn zijde werden afgebeeld. Saddam legde de nadruk in zijn cultus vooral op zichzelf, omdat hij zijn oudste zoon Uday niet al te veel voor het hoofd wilde stoten met beeltenissen van zijn geschiktere jongere broer Qusay. Hafez al-Assad was ziekelijker en wilde aan iedereen duidelijk maken dat zijn machtspositie stabiel kon worden overgedragen aan zijn tweede zoon, Bashar.
3. De Syrische nationale identiteit was minder gefragmenteerd dan de Irakese. Saddam probeerde Irak steeds te verbinden door de nadruk te leggen op gemeenschappelijke identiteiten uit het verre verleden, of door bevolkingsgroeperingen als de Koerden en de Sjiïeten aan zich te binden met beeltenissen waarin hij in hun klederdracht kwam. Assad kon zich 'moderner' kleden en hoefde Syrië minder tot een eenheid te maken, omdat hij enkel de Alawieten en de machtige Soennitische handelssteden aan zich hoefde te binden om zijn machtspositie stabiel te houden. Dit kwam nog voort uit het koloniale tijdperk, omdat de Soennitische bourgeoisie in Syrië kon blijven voortbestaan terwijl de Irakese economie geheel in dienst stond van Groot-Brittannië.

Dit onderzoek berust vooral op secundaire literatuur. De drie grootste inspiraties voor deze scriptie zijn *Ambiguities of Domination* van Lisa Wedeen, *Republic of Fear* van Kanan Makiya en *A History of the Modern Middle East* van William L. Cleveland en Martin Bunton.

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Hoofdstuk 1: De persoonlijkheidscultus van Hafez al-Assad	7
1.1 Voorgeschiedenis	7
1.2 Karakteristieken van de persoonlijkheidscultus	8
Hoofdstuk 2: De persoonlijkheidscultus van Saddam Hoessein	12
2.1 Voorgeschiedenis	12
2.2 Karakteristieken van de persoonlijkheidscultus	13
Hoofdstuk 3: De verschillen tussen de cultussen	19
3.1 Structuurfactoren	19
3.2 Persoonlijkheidsfactoren	23
Conclusie	27
Literatuurlijst	29
Bronnenlijst	31

Inleiding

Veel dictaturen staan er om bekend dat hun leider door de regering letterlijk de hemel in wordt geprezen. Dit was ook het geval in Irak en Syrië. In deze bekende Syrische mop uit 1992 werd dit fenomeen op de hak genomen.

President Assad overlijdt. De ambtenaren gaan op zoek naar een graf, maar ze kunnen er geen vinden. Op het laatst komen ze in Jeruzalem, en vragen de priester van de Heilige Grafkerk om een graf. De priester zegt: 'We zitten vol, maar als je mij vijf miljoen dollar geeft, kan ik nog wel wat vinden.' De ambtenaren zeggen vervolgens: 'Dat is veel te duur. We hebben het graf maar drie dagen nodig!'¹

De buurlanden Syrië en Irak hadden aan het eind van de vorige eeuw, naast andere overeenkomsten, allebei een president die zijn macht steeds verder uitbreidde over het land. Zowel Saddam Hoessein van Irak als Hafez al-Assad van Syrië wisten de hoogste machtspositie van hun land te bemachtigen en deze te behouden. Beide heersers waren dictators: Assad en Saddam hadden namelijk controle over alle staatsorganen.² Hoewel ze volgens een officiële procedure tot president gekozen werden was er in feite maar een partij, de Ba'ath-partij, en een kandidaat om uit te kiezen.^{3 4} De Ba'ath-partij was vanaf 1940 een partij die bovenal streefde naar één Arabische natie.⁵ De nadruk kwam na verloop van tijd echter meer te liggen op een mix van socialisme, nationalisme, religie en anti-imperialisme.⁶ Na een coup in 1966, waaraan Assad meewerkte, werd de partij gesplitst in een Syrische en een Iraakse partij.⁷ De twee afzonderlijke partijen beschouwden zichzelf sindsdien als de 'echte' Ba'ath-partij, waarbij de andere illegitiem was. Assad en Saddam maakten gebruik van het machtsmonopolie van hun partij om zich te verheffen boven het hele systeem, waarmee de ideologie van de partijen geheel afhing van de wil van hun leiders.⁸

---

¹ Lisa Wedeen, *Ambiguities of Domination: Politics, Rhetoric, and Symbols in Contemporary Syria* (Chicago 1999), 126.

² 'Dictatorship', *Encyclopaedia Britannica* (versie 13 december 2013), <https://www.britannica.com/topic/dictatorship> (laatst ingezien 8 januari 2017).

³ 'No surprise in Iraqi Vote', *The New York Times*, 17 oktober 1995, <http://www.nytimes.com/1995/10/17/world/no-surprise-in-iraqi-vote.html> (laatst ingezien 8 januari 2017).

⁴ Wedeen, *Ambiguities of Domination*, 9.

⁵ William L. Cleveland en Martin Bunton, *A History of the Modern Middle East* (Colorado 2009), 325.

⁶ Roger Owen, *State, Power and Politics in the Making of the Middle East* (Londen 2004), 140.

⁷ Tariq Ali, *Bush in Babylon: The Recolonisation of Iraq* (New York 2004), 106-107.

⁸ Owen, *State, Power and Politics in the Making of the Middle East*, 140.

Voor het behouden en versterken van hun macht was controle over de partij, het leger en de geheime diensten niet voldoende voor Saddam en Assad. De twee leiders zetten ook een persoonlijkheidscultus in om hun legitimiteit te versterken. Een persoonlijkheidscultus en propaganda in het algemeen verschillen van elkaar in die zin, dat een persoonlijkheidscultus gericht is op het verheerlijken van de leider (en eventueel zijn directe familie, zoals bij Assad het geval was), terwijl propaganda een verzamelterm is voor boodschappen die een ideologie, beleid of politieke agenda promoten.⁹ De twee zijn echter nauw met elkaar verbonden, dus wordt in deze scriptie ook aandacht aan propaganda besteed.

In deze scriptie staan de persoonlijkheidscultussen van Hafez al-Assad in Syrië en Saddam Hoessein in Irak centraal. Assad was president van 1971 tot zijn overlijden in 2000, en Saddam van 1979 tot 2003. De twee cultussen bestonden grotendeels tegelijk, en begonnen allebei echt groot te worden in de jaren '80, wat mede een reden is waarom ze goed met elkaar te vergelijken zijn. Ook werden de twee leiders door elkaar geïnspireerd, zoals te zien is in het voorbeeld van de *bay'a* (zie het eerste hoofdstuk). Hoewel de twee landen allebei geregeerd werden door de Ba'ath-partij, zijn er ook verschillen te vinden: Irak was bijvoorbeeld groter en rijker dan Syrië. Door deze leiders en hun landen met elkaar te vergelijken probeer ik meerdere verschillen te achterhalen en deze te analyseren op basis van zogenaamde 'structuurfactoren' en 'persoonlijkheidsfactoren': respectievelijk factoren die voortkomen uit de geschiedenis, economie en cultuur van het land en factoren die voortkomen uit het karakter en handelen van de twee leiders. Dit onderscheid dient er enkel voor om de analyse overzichtelijk te houden.

Deze scriptie berust op meerdere belangrijke studies: ten eerste bood hoofdstuk negentien van het standaardwerk *A History of the Modern Middle East* van William L. Cleveland en Martin Bunton voor beide landen een goed historisch kader. Voor Syrië in het bijzonder was het boek *Ambiguities of Domination* van politicologe Lisa Wedeen een zeer interessante studie, omdat het volledige boek diep ingaat op Assads persoonlijkheidscultus en de invloed daarvan op de samenleving. De casus Irak is gebaseerd op een grotere variatie van bronnen, bestaande uit onder meer het werk *Republic of Fear* van dissident Kanan Makiya en Adeed Dawisha's *Iraq: A Political History from Independence to Occupation*. Beide werken leveren een gedetailleerd overzicht van het moderne Irak en de rol die Saddam erin gespeeld heeft.

Over de cultus van Saddam is veel meer geschreven dan die over Assad. Waarschijnlijk is dit het geval omdat de cultus van Saddam veel opvallender was. Bovendien stond Irak in de

---

⁹ Pierre Zoberman, 'Eloquence and Ideology: Between Image and Propaganda', *Rhetorica: A Journal of the History of Rhetoric* 18 (2000) 3, 295-320, 296.

belangstelling van politicologen, sociologen en historici tijdens de Golfoorlog (1990-1991) en de inval in Irak in 2003. Toch was er ook voldoende informatie te vinden over Assads cultus. Op een paar alinea's in Wedeens boek na waren er echter geen uitgebreide vergelijkingen tussen de twee cultussen vinden.¹⁰ Met deze scriptie hoop ik hier verandering in te brengen.

De hoofdvraag van dit onderzoek is: Wat waren de verschillen tussen de persoonlijkheidscultussen van respectievelijk Hafez al-Assad in Syrië en Saddam Hoessein in Irak, en hoe zijn deze verschillen te verklaren? Het eerste hoofdstuk zal ingaan op Assads cultus, en in hoofdstuk twee zullen de kenmerken van Saddams persoonlijkheidscultus worden bestudeerd. Hierbij wordt ingegaan op de historische context en karakteristieke elementen van beide persoonlijkheidscultussen. Hoofdstuk drie bevat een analyse waarin de verschillen tussen de twee cultussen vergeleken en verklaard worden. Tot slot wordt in de conclusie gereflecteerd op het onderzoek en worden suggesties tot verder onderzoek gegeven.

---

¹⁰ Wedeen, *Ambiguities of Domination*, 28-29.

Hoofdstuk 1: De persoonlijkheidscultus van Hafez al-Assad

1.1. Voorgeschiedenis

Hafez al-Assad kwam in 1970 aan de macht in Syrië. Hij werd in 1930 geboren als Alawiet, wat een afsplitsing is van het Sjiïsme. In Syrië maakten Alawieten samen tien procent van de totale bevolking uit, en deze minderheid was relatief arm. Alawieten leefden grotendeels geïsoleerd van de rest van de samenleving, waarin Soennieten de meerderheid vormden.¹¹ Assad werd lid van de Ba'ath-partij en wist ondanks zijn achtergrond op te klimmen tot piloot en legerofficier.¹² In 1963 hielp hij mee aan een coup waarbij de Ba'ath-partij weer aan de macht kwam, en werd gepromoveerd tot commandant van de luchtmacht. Dit was niet genoeg voor hem: in 1966 pleegden hij en andere jonge alawitische officieren een coup waarbij de oprichters van de Ba'ath-partij het land moesten ontvluchten en de partij in tweeën werd gesplitst.¹³

Assad was nu ook minister van Defensie, en toen Syrië militair vernederd werd door Israël in de Zesdaagse oorlog kreeg Assad de schuld. Hijzelf was er echter van overtuigd dat zijn collega's in de regering verantwoordelijk waren voor de mislukking. Ook was hij het niet volledig eens met de andere partijleden op ideologisch gebied.¹⁴ Omdat Assad het leger achter zich had, won hij de machtsstrijd eind 1970, waarbij hij zijn tegenstanders liet arresteren. Het daaropvolgende jaar werd hij tot president benoemd.¹⁵

Hiermee had Assad alle macht in de regering vergaard, maar het schortte nog aan legitimiteit. Het verschil tussen macht en legitimiteit is in feite dat bij macht het volk gedwongen wordt om te gehoorzamen aan de leider, en bij legitimiteit dat het volk ook wil gehoorzamen aan de leider en vindt dat hij recht heeft op die macht.¹⁶ Het is dus een subjectief begrip en valt niet per se samen met het 'objectieve' begrip legaliteit: niet alle illegale acties worden ook als illegitiem gezien door omstanders (bijvoorbeeld: iemand vermoorden uit wraak).

Een methode om legitimiteit te vergaren is een persoonlijkheidscultus op te zetten. In de jaren '70 was Assad een populair leider: het land was relatief vredig en er was werk genoeg.

---

¹¹ Cleveland en Bunton, *A History of the Modern Middle East*, 398.

¹² Patrick Seale, *Asad of Syria: The Struggle for the Middle East* (Londen 1995), 40.

¹³ Cleveland en Bunton, *A History of the Modern Middle East*, 400.

¹⁴ Seale, *Asad of Syria*, 144-145.

¹⁵ Cleveland en Bunton, *A History of the Modern Middle East*, 400.

¹⁶ Ian Hurd, 'Legitimacy', *Encyclopedia Princetoniensis*, <https://pesd.princeton.edu/?q=node/255> (laatst ingezien 8 januari 2017).

Er waren posters van Assad te zien, en Assad werd opgehemeld, maar grootschalig was de propaganda nog niet.¹⁷ De cultus begon pas echt in de jaren '80, toen er een recessie kwam en de vrede verstoord werd door de Moslimbroederschap en een poging tot een coup van zijn broer Rif'at.¹⁸ De cultus werd uitgevonden door Ahmad Iskander Ahmad, de toenmalige minister van Informatie.¹⁹ Het eerste standbeeld van Assad kwam in 1984 in Damascus, en de slogans werden steeds wilder.²⁰ De ontwikkeling en uitbreiding van de cultus ging gepaard met meer repressie en de ambtenarij werd vervangen door loyalisten van het regime.²¹

1.2. Karakteristieken van de persoonlijkheidscultus

De persoonlijkheidscultus van Assad had meerdere kenmerken die hieronder worden beschreven. Allereerst lag de nadruk van de cultus op Hafez al-Assad zelf, en werd hij verbeeld als een soort heilig figuur die ver boven de andere stervelingen stond, als hij al een sterveling was: de notie dat Assad voor altijd zou leven was ook onderdeel van de propaganda.²² Expliciete archetypes waar Assad in viel waren bijvoorbeeld Assad als onderwijzer, Assad als geleerde, Assad als vredig heerser, Assad als strijder en Assad als vader. Dat de rol van Assad als vredig heerser en strijder tegenovergesteld aan elkaar waren deed de cultus niet. Hier zijn meerdere mogelijke verklaringen voor. Zo kunnen, volgens historica Ulrike Freitag, meerdere denkbeelden over wat een goede leider is naast elkaar bestaan. De cultus spreekt zo verschillende groeperingen aan.²³ Ook laten ze het monopolie van het regime op de waarheid zien en de grenzen van de meningen die het volk in het openbaar mag uiten.²⁴

De rol van Assad als vader is ook interessant en tweezijdig: niet alleen was hij de vader van zijn kinderen, maar ook de vader van de natie. Assad als biologisch vader legt de nadruk op het belang van de familiebanden in zijn cultus: hij was niet de enige die vereerd werd. Zijn oudste zoon Basil zou Hafez later opvolgen, en dus werd ook zijn imago langzaam opgebouwd. Toen hij omkwam in een auto-ongeluk werd zijn cultus echter pas wijdverspreid. Verschillende straten, scholen en gebouwen werden naar hem vernoemd. Volgens Lisa Wedeen lag hieraan ten grondslag dat Basil geen competitie meer vormde voor vader Hafez.²⁵ Dat Basil nu als

---

¹⁷ Wedeen, *Ambiguities of Domination*, 34.

¹⁸ Elie Podeh, 'The "bay'a": Modern Political Uses of Islamic Ritual in the Arab World', *Die Welt des Islams* 50 (2010) 1, 117-152, 135-136.

¹⁹ Seale, *Asad of Syria*, 339.

²⁰ Wedeen, *Ambiguities of Domination*, 35.

²¹ Volker Perthes, *The Political Economy of Syria Under Asad* (Londen 1995), 137.

²² Wedeen, *Ambiguities of Domination*, 41.

²³ *Ibid.*, 40.

²⁴ *Ibid.*, 42.

²⁵ *Ibid.*, 60.

martelaar kon worden vereerd, speelde ongetwijfeld ook mee. Toch werd hij twee jaar voor zijn dood al naast zijn vader afgebeeld op posters en 'De Gouden Ridder' genoemd.²⁶ Bashar, de tweede zoon die later wel zijn vader zou opvolgen, werd nu ook vereerd. Hij vormde, in tegenstelling tot Basil eerder, geen bedreiging voor zijn vader, omdat hij geen militaire achtergrond had en dus niet samen met het leger een coup zou kunnen plegen. Hij was in de propaganda vanaf 1996 veel te zien aan zijn vaders zijde, samen met zijn overleden broer.²⁷ Een voorbeeld hiervan is in de bovenste afbeelding op het voorblad te zien.²⁸ De republiek Syrië kreeg monarchistische trekjes en werd door socioloog Saad Eddine Ibrahim beschreven als 'een republiek met erfopvolging'.²⁹

Assad als metaforisch vader van heel Syrië heeft ook implicaties voor de taken van hem en het volk. Syrische gezinnen berusten op een hiërarchie, waarin de ouders bovenaan staan, en dan vooral de vader. Het volk, de kinderen, dienen hem hierom te gehoorzamen.³⁰ De ontwikkeling van Assad als vader van het land kwam vooral in zwang na de Oktoberoorlog van 1973. Na de Zesdaagse Oorlog van 1967 werden instituties door de staat opgericht om vaderloze kinderen te helpen. Na de nieuwe oorlog in 1973 werden deze instituties verpersoonlijkt tot het beeld van Assad, en werd Assad dus de belichaming van een surrogaatvader die de nabestaanden van martelaars hielp.³¹

Naast de verschillende ideaalbeelden die Assad en zijn regering tentoonspreidden, werd er ook moeite gedaan om de islam in Assads cultus tot uiting te laten komen. In 1973 kreeg Syrië een nieuwe grondwet, maar deze was controversieel, naast het feit dat Assad alleenheerschappij vergaarde. In de grondwet was niet opgenomen dat de president van Syrië een moslim moest zijn. Na protesten hierover schrok Assad en werd de grondwet weer aangepast, waarin de clausule over een islamitisch leider wel was opgenomen. Ook vaardigde een lid van de Sjiitische oelama (geleerden op het gebied van de islam) een decreet uit dat Alawieten wel degelijk moslims waren, en geen ketters, zoals een groot deel van de bevolking dacht.³²

---

²⁶ 'Assad son dies in car accident', *Rome News Tribune*, 21 januari 1994, <https://news.google.com/newspapers?nid=348&dat=19940121&id=E7RMAAAAIBAJ&sjid=GTMDAAAAIBAJ&pg=6789,4869942> (laatst ingezien 8 januari 2017).

²⁷ Wedeen, *Ambiguities of Domination*, 61.

²⁸ Hafez Al-Assad geflankeerd door zijn zonen Basil (links) en Bashar (rechts). Afbeelding afkomstig van: <http://www.sirialibano.com/siria-2/how-despotism-subjugated-syria-in-hafez-al-assads-era.html> (laatst ingezien 8 januari 2017).

²⁹ Owen, *State, Power and Politics in the Making of the Middle East*, 92-93.

³⁰ Wedeen, *Ambiguities of Domination*, 51.

³¹ *Ibid.*, 52-53.

³² Cleveland en Bunton, *A History of the Modern Middle East*, 400.

Om de meerderheid van de bevolking aan te spreken, en beschuldigingen van secularisme aan banden te leggen, legde de cultus dus een link tussen Assad en de islam. Een voorbeeld van toe-eigening van religieuze gebruiken is het ritueel van de *bay'a*, dat vanaf 1984 weer sinds lange tijd in Syrië werd gebruikt. De *bay'a* is een islamitische traditie, terug te voeren tot Mohammed, waarin een groep mensen een man als leider van een islamitisch land accepteert.³³ Een contract wordt gemaakt tussen het volk (meestal gerepresenteerd door een paar personen) en de leider: het volk zal hem gehoorzamen zolang hij zich aan bepaalde beloftes houdt. Dit contract kon zich bijvoorbeeld uiten in het kussen van de hand of voet van de leider.³⁴ Assad liet religieuze leiders contracten tekenen in hun eigen bloed, wat ook de symbolische waarde versterkte: het contract was voor de rest van hun leven geldig.³⁵ Saddam Hoessein kwam echter twee jaar eerder dan Assad met de heruitvinding van de *bay'a*.³⁶ Op zijn cultus zal in hoofdstuk twee worden verdergegaan.

Een ander benoemenswaardig aspect van Assads cultus is de invloed van de Ba'ath-partij hierop. De ideologie van de Ba'ath-partij kan, zoals in de inleiding van deze scriptie, worden omschreven als een soort mengelmoes van verschillende ideologieën: islam, panarabisme, nationalisme, socialisme en ironisch genoeg een streven naar democratie.³⁷ De organisaties voor delen van de bevolking werden gezien als ware democratie als contrast tegenover het 'front voor de bourgeoisie', de parlementaire democratie in het Westen.³⁸ Ook het feit dat Michel Aflaq, een van de oprichters, de partij zo had opgebouwd dat hijzelf aan het hoofd stond van de machtspiramide met invloed op de gehele partij, maakte het makkelijk voor Assad om de controle in korte tijd over te nemen.³⁹ De eerder scherper geformuleerde ideologie werd sinds de splitsing steeds vager, hoewel het nationalisme en panarabisme in feite al contradicties vormden. Er was nooit een grote wens geweest om het Ba'athisme coherent te maken, zodat Assad en Saddam de ideologie later op hun eigen manier konden interpreteren.⁴⁰ Dit zorgde er voor dat de Ba'ath-partij en de oorspronkelijke ideologie weinig invloed kregen op de persoonlijkheidscultus van Assad. Volgens Ulrike Freitag was het Ba'athisme intentioneel vaag om verschillende groepen van de natiestaat deel uit te laten maken en conflict te minimaliseren. Deze vaagheid komt ook weer naar voren in de

---

³³ Podeh, 'The "bay'a"', 120.

³⁴ Ibid., 125.

³⁵ Ibid., 135.

³⁶ Ibid., 136.

³⁷ Cleveland en Bunton, *A History of the Modern Middle East*, 325.

³⁸ Seale, *Asad of Syria*, 89.

³⁹ Ibid., 87.

⁴⁰ Owen, *State, Power and Politics in the Making of the Middle East*, 142.

verschillende persoonlijkheden van Assad die deel uitmaken van zijn cultus.⁴¹ Het Ba'athisme is geen groot deel van Assads cultus, waar vooral hij en zijn familie naar voren worden gebracht. Sterker nog, Assad wordt juist weergegeven als de hoofdreden waarom de Ba'ath-partij succesvol is geworden. De 'Correctieve Beweging', zoals Assads machtsgreep werd genoemd, bracht de Ba'ath-partij weer glorie na alle fouten van zijn voorganger. De glorie rust in de dingen die de Ba'ath-partij bereikt heeft, en omdat de Ba'ath-partij nog relatief jong was, waren er weinig concurrenten uit het verleden die als betere leiders dan Assad konden worden gezien. Assad was praktisch de Ba'ath-partij, in elk geval verantwoordelijk voor al het goede dat de Ba'ath-partij ooit bereikt heeft.⁴²

Tot slot is van belang om te noemen dat Assads persoonlijkheidscultus relatief goedkoop was, zeker in vergelijking met die van Saddam. Hoewel er veel standbeelden, posters en andersoortige propaganda in Syrië te vinden waren, was het onvergelijkbaar met de hoeveelheid geld die Saddam spendeerde aan monumenten en evenementen om hem te eren.⁴³ Mede hierom heeft Assads cultus minder aandacht van de media en wetenschappers gehad dan de pracht en praal die in Irak gewijd was aan zijn grote leider. Hoofdstuk twee gaat verder op de karakteristieken van Saddams cultus, en hoe deze verder verschilden van die van Assad.

---

⁴¹ Wedeen, *Ambiguities of Domination*, 40.

⁴² *Ibid.*, 42.

⁴³ *Ibid.*, 28.

Hoofdstuk 2: De persoonlijkheidscultus van Saddam Hoessein

2.1. Voorgeschiedenis

Net als Hafez al-Assad was Saddam Hoessein van lage komaf. Hij werd geboren als Soenniet vlakbij de stad Tikrit. De Soennieten vormden een meerderheid in Syrië, maar waren in de minderheid in Irak. Een groot verschil tussen de Soennieten in Irak en de Alawieten in Syrië was echter dat de Soennieten de regering van Irak al domineerden voordat Saddam aan de macht kwam. Saddam werd lid van de Ba'ath-partij in 1957. Hij protesteerde aanvankelijk tegen de monarchie, maar nadat koning Faisal II werd geëxecuteerd en opgevolgd door premier Qassim, probeerde hij Qassim te vermoorden. Dit mislukte en hierop vluchtte Saddam naar Egypte.⁴⁴ Ondanks het feit dat de coup mislukte, zou zijn medewerking later veelvuldig in de cultus worden gebruikt, omdat Saddam in dit verhaal vooraan stond om Irak beter te maken, in plaats van achter de schermen anderen het zware werk te laten doen.⁴⁵ De motor waarop hij vluchtte zou twee decennia later in een museum terechtkomen.⁴⁶

De Ba'ath-partij wist de macht in Irak voor een paar maanden in handen te krijgen, maar daarna kwam er een andere coup en ging de Ba'ath-partij weer ondergronds verder. In 1968 werd de Ba'ath-partij na een nieuwe coup definitief de enige partij in het land. Ahmed Hassan al-Bakr was de president, en Saddam werd benoemd tot vicevoorzitter van de Revolutionaire Commandoraad (RCR). Al-Bakr kwam net als Saddam uit Tikrit, wat maakte dat Al-Bakr Saddam vertrouwde. Ook veel andere hoge posities gingen naar mensen uit Tikrit: in 1973 kwam vier op de negen mensen uit de RCR uit de stad.⁴⁷ Al-Bakr's vertrouwen in familieleden en kennissen bleek later onverstandig te zijn, omdat Saddam zijn macht steeds meer consolideerde.

Terwijl het leger werd gezuiverd van niet-Ba'athisten, probeerde Saddam delen van het leger aan zijn kant te krijgen door het salaris van de officieren te verhogen. Tijdens de Irak-Iranoorlog (1980-1988) keken Westerse journalisten vol verbazing hoe de officieren aan het front leefden: in hun onderkomens waren ondermeer televisies en tapijten te zien.⁴⁸ Ook bond Saddam het grote netwerk van verschillende veiligheidsdiensten aan zich, waardoor hij niet alleen de bevolking maar ook de regering kon bespioneren.⁴⁹ Saddam werd steeds machtiger

---

⁴⁴ Cleveland en Bunton, *A History of the Modern Middle East*, 408.

⁴⁵ Con Coughlin, *Saddam: His Rise and Fall* (New York 2004), 28.

⁴⁶ Joseph Sassoon, *Saddam Hussein's Ba'ath Party: Inside an Authoritarian Regime* (Cambridge 2011), 165.

⁴⁷ Cleveland en Bunton, *A History of the Modern Middle East*, 409.

⁴⁸ Adeed Dawisha, *Iraq: A Political History from Independence to Occupation* (Princeton 2009), 211.

⁴⁹ Cleveland en Bunton, *A History of the Modern Middle East*, 409.

en werd in juli 1979 eindelijk president.⁵⁰ Bakr was al oud geworden en kondigde zijn aftreden ook officieel om die reden aan. Direct na zijn vertrek werden 22 van Bakrs medestanders aan de top publiekelijk geëxecuteerd, omdat ze volgens de rechters plannen maakten voor een coup tegen Saddam.⁵¹ Binnen een paar maanden na het begin van zijn presidentschap waren vrijwel al Saddams binnenlandse vijanden onschadelijk gemaakt. Op 1 augustus van dat jaar waren al ongeveer vijfhonderd hooggeplaatste Ba'athisten geëxecuteerd.⁵²

De Iraakse regering was in 1980 volledig in handen van Saddam Hoessein. Anders dan bij Hafez al-Assad begon de persoonlijkheidscultus van Saddam al in zijn beginjaren. Met het begin van de Irak-Iranoorlog moest Saddam geportretteerd worden als een ervaren militair leider, omdat hij eigenlijk totaal geen ervaring had met het leger. Volgens journalist Con Coughlin begon de propagandamachine toen pas echt op stoom te komen.⁵³ De naam die het regime voor de oorlog verzong was dan ook *Qadisiyyat Saddam*, of "het Qadisiyyah van Saddam".⁵⁴ Qadisiyyah verwijst naar de oorlog in 637 na Christus, toen de moslims de Perzen voor het eerst versloegen.⁵⁵

2.2. Karakteristieken van de persoonlijkheidscultus

De karakteristieken van Saddams cultus hebben veel gemeen met die van Assad. Ze ontstonden ongeveer rond dezelfde tijd, en zowel de cultus van Saddam als die van Assad zijn geïnspireerd door Stalin, waardoor er veel gelijkenissen te vinden zijn.⁵⁶ In deze paragraaf worden ondermeer de uitingen van de cultus behandeld, de invloed van de islam hierop, het belang van de Ba'ath-partij en hoe Saddam het verleden inzette in zijn cultus.

---

⁵⁰ Dawisha, *Iraq: A Political History*, 213.

⁵¹ Ibid., 214.

⁵² Kanan Makiya, *Republic of Fear: the Politics of Modern Iraq* (Californië 1998) Kindle-uitgave, hoofdstuk 2.4: 'The Penultimate Spectacle'.

⁵³ Coughlin, *Saddam: His Rise and Fall*, 177.

⁵⁴ Makiya, *Republic of Fear*, hoofdstuk 2.4: 'The Penultimate Spectacle'.

⁵⁵ John Obert Voll, *Islam: Continuity and Change in the Modern World* (Colorado 1994), 335. <https://books.google.nl/books?id=WtsqZZJ1tToC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false> (laatst ingezien 8 januari 2017).

⁵⁶ Wedeen, *Ambiguities of Domination*, 27; Dawisha, *Iraq: A Political History*, 211.

De uitingen van Saddams cultus zijn over het algemeen veel opvallender dan die van Assads cultus in Syrië. Er werd meer geld voor uitgetrokken. Een voorbeeld van een gigantisch monument om Saddam en Irak te eren is het paar 'Overwinningsbogen', twee bogen die afzonderlijk gevormd worden door twee bovenarmen die sabels vasthielden met de Iraakse vlag er bovenop. De twee zwaarden van iedere boog zijn veertig meter lang.⁵⁷ Dit monument uit 1989 werd gemaakt om de 'overwinning' op Iran te vieren, maar het project begon al toen de oorlog nog lang niet voorbij was, in 1985.⁵⁸ Een van de bogen is hierboven te zien.⁵⁹ Hoewel het monument geen beeltenis van Saddam is en dus ook als een propaganda-element buiten de cultus van Saddam kan worden beschouwd, is het toch te verbinden aan de persoonlijkheidscultus. De boog grijpt terug op de term *Qadisiyyat Saddam*. De sabels refereren aan de sabel van de commandant van de slag bij Qadisiyyah, en de bovenarmen waren gemodelleerd naar de armen van Saddam.⁶⁰ ⁶¹ Saddam is in deze bogen letterlijk de nieuwe commandant van Qadisiyyah. Iran en ayatollah Khomeini waren in deze analogie de Perzen, en dus de culturele vijand van de Arabische islam. Deze beeldvorming leidde af van de

⁵⁷ Kanan Makiya, *The Monument: Art and Vulgarly in Saddam Hussein's Iraq* (Londen 2004), 8.

⁵⁸ Makiya, *The Monument*, 10.

⁵⁹ Afbeelding afkomstig van:

[https://en.wikipedia.org/wiki/Victory_Arch#/media/File:Swords_of_Q%C4%81dis%C4%AByah_\(7112414819\).jpg/](https://en.wikipedia.org/wiki/Victory_Arch#/media/File:Swords_of_Q%C4%81dis%C4%AByah_(7112414819).jpg/) (laatst ingezien 8 januari 2017).

⁶⁰ Makiya, *The Monument*, 11.

⁶¹ *Ibid.*, xiv.

tegenstelling tussen de Soennieten en Sjiieten, wat noodzakelijk was in de oorlog omdat het Iraakse leger grotendeels bestond uit Sjiieten.⁶²

Kenmerkend voor Saddams cultus was zijn regelmatig teruggrijpen op het verre verleden. Volgens de historicus Donald Malcolm Reid spiegelde Saddam zich aan oude, islamitische helden, was hij geobsedeerd door folklore en verzette hij zich tegen moderniteit in beeltenissen.⁶³ Terwijl Assad meestal in het openbaar verscheen in een pak met stropdas, liet Saddam zich veelvuldig afbeelden in de klederdracht van de Bedoeïenen.⁶⁴ Ook droeg hij wel eens Koerdische klederdracht, waarna hij een dag later als Arabier gekleed was.⁶⁵ De klederdracht en alle verwijzingen naar folklore waren een handreiking naar minderheden als de Koerden, en naar de Sjiitische meerderheid die ondervertegenwoordigd was in de regering. Hiermee zouden ook zij zich aangesproken voelen en kunnen opgaan in een verenigd Irak.⁶⁶ De twee groepen erkenden het regime niet: de Koerden wensten autonomie en de Sjiieten wilden meer inspraak in het politieke stelsel.⁶⁷ Saddam ging deze sentimenten niet alleen te lijf met meer repressie, maar ook met dergelijk symbolisme.

Net als Assad probeerde Saddam ook om de islam onderdeel te maken van zijn cultus, of zijn cultus tot onderdeel van de islam. De eerder besproken *bay'a* is hier een voorbeeld van, en de contracten in bloed waren Saddams nieuwe toevoeging aan deze oude traditie.⁶⁸ Er zijn meer voorbeelden te noemen van islamitische invloeden in zijn cultus: in een speech claimde Saddam af te stammen van Mohammeds schoonzoon Ali, waarna een stamboom werd gepubliceerd om deze bewering te ondersteunen.⁶⁹ Ook zei Saddam dat hij aan het eind van de jaren '90 meer dan twintig liter bloed gedoneerd had om een Koran mee te schrijven. De bloedkoran werd tentoongesteld in de Umm al-Ma'arik ('Moeder van alle Gevechten') moskee te Bagdad, met minaretten in de vorm van Kalashnikovgeweren en Scudraketten als een verwijzing naar de Golfoorlog (1990-1991).⁷⁰ Hij maakte zijn eigen bloed onderdeel van de islam, wat de bloedkoran controversieel maakte: Saddam was geen heilige en de koran was

---

⁶² Dawisha, *Iraq: A Political History*, 235.

⁶³ Donald Malcolm Reid, 'The Postage Stamp: A Window on Saddam Hussein's Iraq', *Middle East Journal* 47 (1993) 1, 77–89, 83.

⁶⁴ Reid, 'The Postage Stamp', 80, afbeelding 7; Wedeen, *Ambiguities of Domination*, 29.

⁶⁵ Makiya, *Republic of Fear*, hoofdstuk 4.1: 'The Leader Syndrome'.

⁶⁶ Reid, 'The Postage Stamp', 83.

⁶⁷ Cleveland en Bunton, *A History of the Modern Middle East*, 410-412.

⁶⁸ Podeh, 'The "bay'a"', 139.

⁶⁹ Makiya, *The Monument*, 13.

⁷⁰ Martin Chulov, 'Qu'ran etched in Saddam Hussein's blood poses dilemma for Iraq leaders', *The Guardian*, 19 December 2010, <https://www.theguardian.com/world/2010/dec/19/saddam-legacy-quran-iraqi-government> (laatst ingezien 8 januari 2017).

volgens islamitische autoriteiten dus *haram*.⁷¹ Aan de andere kant moest het volk Saddam wel als heilige beschouwen, of tenminste doen alsof, omdat de geheime diensten net als in Syrië tot in alle lagen van de bevolking waren doorgedrongen.⁷²

Net als in Syrië had de persoonlijkheidscultus weinig invloeden van de Ba'ath-partij. Het panarabisme, dat een van de belangrijkste punten was van het oorspronkelijke Ba'athisme, werd vrijwel geheel terzijde geschoven. Michel Aflaq, een van de grondleggers van de doctrine, vond staten in het Midden-Oosten in essentie illegitiem: ze waren namelijk gecreëerd door de Europese imperialisten. In de jaren '70 probeerden leden van de Ba'ath-partij de Iraakse vlag te vervangen door de Arabische vlag. Saddam stond hier echter lijnrecht tegenover: hij wilde een Iraakse nationale identiteit creëren.⁷³ Dit deed hij bijvoorbeeld door terug te grijpen op pre-islamitische tradities. Er werden nationaal en internationaal toneelstukken opgevoerd die de glorie van eerdere beschavingen uitbeeldden, zoals Mesopotamië, Babylonië en Assyrië.⁷⁴ Ook steunde hij de archeologie en reconstrueerde hij Mesopotamische steden. Saddam wist zichzelf, net als hij bij de bloedkoran deed, ook in de Oudheid te verwerken: toen delen van de stad Babylon werden gereconstrueerd, zette hij zijn eigen naam op de bakstenen, net als Nebukadnezar II ooit had gedaan.⁷⁵ Op het voorblad van deze scriptie staat een herdenkingsmedaille van het festival ter ere van deze reconstructie. Ook hier is te zien, in Klassieke stijl, dat Saddam zich als de ware opvolger van Nebukadnezar II wilde uitdrukken.⁷⁶

Saddam probeerde deze nieuwe Iraakse identiteit ook indirect aan zijn cultus te verbinden. De creatie van een Iraakse nationale identiteit zou Irak, gecombineerd met economische en geostrategische factoren, tot het centrum van de Arabische wereld kunnen maken. Als Irak het centrum van het Midden-Oosten was, zou het prestige van Saddam ook binnen Irak vergroot worden.⁷⁷ 'De glorie van de Arabieren komt voort uit de glorie van Irak,' zei Saddam in een speech in 1979.⁷⁸ Als het panarabisme al gebruikt werd in Saddams propaganda, was dat omdat Irak over een dergelijke Arabische unie zou moeten heersen. Dit

---

⁷¹ Paul McGeough, 'Storm over tyrant's unholy blood', *The Sunday Morning Herald*, 18 december 2003, <http://www.smh.com.au/articles/2003/12/17/1071337033601.html?from=storyrhs> (laatst ingezien 8 januari 2017).

⁷² Makiya, *Republic of Fear*, hoofdstuk 1.1: 'The Secret Police'.

⁷³ Dawisha, *Iraq: A Political History*, 232.

⁷⁴ *Ibid.*, 233.

⁷⁵ Reid, 'The Postage Stamp', 84.

⁷⁶ Metalen herdenkingsmedaille met Saddam Hoessein en Nebukadnezar II op de voorkant, en een Babylonische harpspeler op de achterkant. De medaille herdenkt een festival in Babylon, 1987.

Afbeelding afkomstig van:

http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=3189763&partId=1 (laatst ingezien 8 januari 2017).

⁷⁷ Dawisha, *Iraq: A Political History*, 233-234.

⁷⁸ Makiya, *Republic of Fear*, hoofdstuk 4.1: 'The Leader Syndrome'.

ationale karakter lijkt tegenstrijdig aan het panarabisme, maar aan de andere kant was het Ba'athisme al innerlijk tegenstrijdig, omdat ook al in de begindagen het nationalisme deel uitmaakte van de Ba'ath-ideologie.⁷⁹ Net als al eerder bij Assad is beschreven, kan daarom gezegd worden dat bepaalde onderdelen van de Ba'ath voor de cultus gebruikt werden, en andere genegeerd. De Ba'ath-doctrine werd door zowel Assad en Saddam enkel gebruikt als instrument om hun regering in stand te houden en het panarabisme kwam alleen goed uit als Irak (of Syrië) de leider van deze unie zou worden.⁸⁰

Toch had Saddam een groot deel van zijn succes te danken aan het Ba'athisme. Zijn cultus werd op het volk overgebracht met behulp van propaganda en indoctrinatie in het onderwijs. Aflaq en andere leiders van de Ba'ath waren vroeger onderwijzer geweest. De methoden om kinderen te indoctrineren en hun ouders te laten bespioneren werden niet alleen verzonnen door Saddam zelf, maar ook door de Ba'athisten voor hem.⁸¹ Veel van dit soort technieken om het volk te indoctrineren en structuren dat een leider bovenaan stond, kwamen voort uit de organisatie van de Ba'ath-partij. In feite was Saddam de Ba'ath-partij: een goede manier om te promoveren was door de cultus te verbeteren of verder te verspreiden over het land. Het hele politieke systeem berustte op het eren van Saddam, ook binnen de partij.⁸²

Tot slot was Saddams cultus erg militaristisch ingesteld. Hoewel Assad ook wel als strijder bekend stond, waren zijn identiteiten als vredevoorst en geleerde niet minder belangrijk. Bij Saddam lag dit anders. Saddam gebruikte weliswaar dezelfde metafoor van vader van de natie als Assad, en gebruikte het net als Assad als excuus om zijn figuurlijke kinderen te straffen. Dit deed hij ondermeer toen sommige sjeiks hem geen hulp verleenden bij het neerslaan van de Sjiitische opstand in 1991. Hij zei toen: 'Soms is vaders geduld op en wordt hij woedend op zijn broers en kinderen'.⁸³ Ook stond hij bekend als de leider van Irak, leider van de Arabieren, de bevrijder van de natie en de dappere, agressieve ridder.⁸⁴ Zoals in deze opsomming te zien is, legde Saddams cultus vooral de nadruk op zijn agressiviteit en militaire bekwaamheid, vanaf het moment dat hij hielp bij de moordpoging op Qassim. De Irak-Iranoorlog en de Golfoorlog waren geen successen, omdat beide oorlogen eindigden met een wapenstilstand, teruggave van de gebieden die Irak veroverd had en hoge kosten. Dit deed niet af aan Saddams imago van een briljant strijder: in de propaganda werden de oorlogen juist

---

⁷⁹ Cleveland en Bunton, *A History of the Modern Middle East*, 325.

⁸⁰ Ibid., 420.

⁸¹ Makiya, *Republic of Fear*, hoofdstuk 3.1: 'Ideology and Organization'.

⁸² Sassoon, *Saddam Hussein's Ba'ath Party*, 190.

⁸³ Ibid., 180.

⁸⁴ Makiya, *Republic of Fear*, hoofdstuk 4.1: 'The Leader Syndrome'.

wel als overwinningen voorgespiegeld. Zoals hierboven vermeld, werd de Overwinningsboog al gebouwd voordat er überhaupt sprake was van een overwinning.⁸⁵ Hieruit blijkt dat de zege behaald werd in de propaganda, in plaats van in de realiteit. Deed het er toe dat de VN een wapenstilstand had bedongen? Binnen Irak werd het als een triomf onthaald, omdat de cultus van Saddam berustte op militaire kracht en dus overwinningen vereiste. Een andere realiteit was niet toegestaan.

---

⁸⁵ Makiya, *The Monument*, 10.

Hoofdstuk 3: De verschillen tussen de cultussen

Alhoewel de twee cultussen van Assad en Saddam veel overeenkomsten vertonen, zijn ook verschillen te vinden. Sommige verschillen tussen de cultussen zijn al tussen de regels door behandeld. In dit laatste hoofdstuk worden de verschillen nogmaals maar uitgebreider benoemd en ook verklaard. Deze verschillen zijn ingedeeld in twee categorieën: ten eerste, verschillen als gevolg van structuurfactoren, en ten tweede, verschillen als gevolg van persoonlijkheidsfactoren. Structuurfactoren zijn in deze scriptie te omschrijven als factoren die voortkomen uit de cultuur, economie en de geschiedenis van het land. Een vraag die in de eerste paragraaf (3.1.) gesteld wordt is bijvoorbeeld hoe het komt dat de cultus van Saddam veel duurder was dan die van Assad. De persoonlijkheidsfactoren komen daarentegen volledig voort uit het karakter en het beleid van de leider. Hoe verschilden Assad en Saddam van elkaar als personen? Wat voor effect had dit op hun respectievelijke cultus? Deze vragen komen terug in de tweede paragraaf. Tot slot zal in de derde paragraaf de vraag gesteld worden of er verschillen waren in de daadwerkelijke invloed van de cultus op de samenleving, en waar dit aan te danken was. Geloofde het volk echt dat Assad en Saddam heiligen waren, en maakte dit überhaupt uit voor hun macht?

3.1. Structuurfactoren

Allereerst kostte Saddams cultus veel meer dan die van Assad. Zoals eerder gezegd, werden er veel meer en grotere monumenten van Saddam gebouwd dan Assad voor elkaar kreeg. De oorzaak hiervan was dat Irak veel meer geld had dan Syrië. De Syrische economie liep in de jaren '80 vast, terwijl juist dat de jaren waren waarin de cultus werd uitgebreid. In de jaren '60 probeerde het Ba'ath-regime in Syrië de economie van het land grotendeels te nationaliseren, waarschijnlijk in een poging om de socialistische elementen van het Ba'athisme te verwezenlijken, maar toen Assad de macht kreeg werd dit gedeeltelijk teruggedraaid. Dit resulteerde in tien jaar economische groei, die in de jaren '80 ophield.⁸⁶ In het begin van zijn regeringsperiode was het grootste exportproduct katoen, maar dit werd snel vervangen door olie.⁸⁷ Ook dit had aanvankelijk een positief effect op de economie, maar er was een schaduwzijde: de economie was niet genoeg gediversificeerd, wat leidde tot instabiliteit. Toen het slecht ging met de olie-industrie leunde de economie steeds meer op de ongereguleerde

---

⁸⁶ Owen, *State, Power and Politics in the Making of the Middle East*, 119.

⁸⁷ Cleveland en Bunton, *A History of the Modern Middle East*, 402.

geprivatiseerde sector, die het veel beter deed dan de publieke sector.⁸⁸ Beide sectoren waren echter corrupt, en het geld dat verdiend werd ging vooral naar protegés van het regime, die er – in tegenstelling tot Assad – een losbandige levensstijl op na hielden.⁸⁹ Het land zelf bleef arm, waardoor ook de regering een zuiniger beleid moest voeren. Vanaf de crisis van de jaren '80 tot aan het eind van Hafez' leven zou de economie zich niet meer compleet herstellen.⁹⁰

De Iraakse economie was sinds de Tweede Wereldoorlog al bijna geheel afhankelijk van olie.⁹¹ Het grootste deel van de productie was in de monarchale periode (1932-1958) echter in handen van de Iraqi Petroleum Company (IPC), een Brits bedrijf. Toen er olie werd gevonden in 1927, was Irak namelijk nog een Britse kolonie.⁹² Na de afschaffing van de monarchie wilde premier Qassim een groter deel van de winst vergaren door de IPC te nationaliseren, maar de regering was niet capabel genoeg om het bedrijf over te nemen. Bovendien zou deze nationalisering leiden tot Westerse boycotmaatregelen, zoals eerder was gebeurd bij een dergelijke poging tot nationalisering in Iran.⁹³ Ook de regeringen erna ondernamen pogingen tot meer inspraak in de IPC, met matig succes. Toen Saddam vicepresident werd, kwam hier echter verandering in. Gesterkt door een verbond met de Sovjet-Unie waardoor een markt buiten het Westen gegarandeerd was nationaliseerde Irak de IPC in 1972.⁹⁴ Dit was de populairste maatregel die het regime tot dan toe had genomen, omdat het Iraakse volk ook al jaren voor de nationalisering protesteerde. Naast legitimiteit vergaarde het regime ook enorme winst. In 1973 stegen de olieprijs enorm, dankzij een massale boycot door de Arabische olieproducerende landen om te leveren aan landen die Israël steunden tijdens de Oktoberoorlog.⁹⁵ In 1980 viel de economie echter uit elkaar, als gevolg van de Irak-Iranoorlog. Binnen een jaar was de olieproductie al met meer dan tachtig procent afgenomen.⁹⁶ De economie herstelde zich langzaam, omdat Saddam, net als Assad eerder had gedaan, het socialistische model losliet en eerder genationaliseerde bedrijven weer

---

⁸⁸ 'Country Report: Syria', *Bertelsmann Transformation Index* (2003), 8-9.

http://bti2003.bertelsmann-transformation-index.de/fileadmin/pdf/laendergutachten_en/naher_osten_nordafrika/Syria.pdf (laatst ingezien 8 januari 2017).

⁸⁹ Cleveland en Bunton, *A History of the Modern Middle East*, 402.

⁹⁰ GDP per capita van Syrië (1970-2000), *The World Bank*, <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2000&locations=SY&start=1970> (laatst ingezien 8 januari 2017).

⁹¹ Marion Farouk-Sluglett en Peter Sluglett, *Iraq Since 1958: From Revolution to Dictatorship* (Londen 2001), 216.

⁹² Michael E. Brown, 'The Nationalization of the Iraqi Petroleum Company', *International Journal of Middle East Studies* 10 (1979) 1, 107-124, 108.

⁹³ Brown, 'The Nationalization of the Iraqi Petroleum Company', 109.

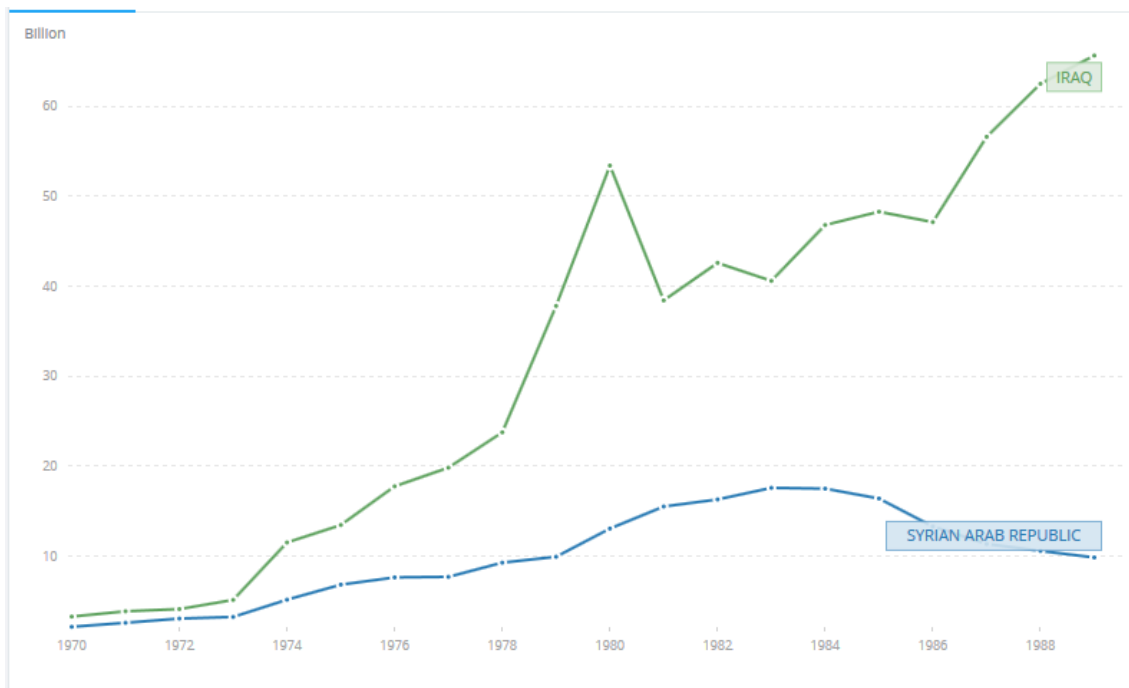
⁹⁴ *Ibid.*, 122.

⁹⁵ Cleveland en Bunton, *A History of the Modern Middle East*, 412.

⁹⁶ Dawisha, *Iraq: A Political History*, 223.

liet privatiseren.⁹⁷ Met de internationale sancties na de Golfoorlog bleef echter weinig van de initiële economische groei over.⁹⁸

Toch bleef Irak rijker dan Syrië tijdens de periode 1970-2000, volgens informatie van de World Bank over het Bruto Binnenlands Product.⁹⁹ Wel moet gezegd worden dat Syrië en Irak over de periode 1990-2000 niet met zekerheid te vergelijken waren, omdat data over de Iraakse economie toen staatsgeheimen waren - waarschijnlijk omdat het niet zo goed ging met de economie.¹⁰⁰ Verschillende bronnen, zoals de Amerikaanse Government Accountability Office en de Economist Intelligence Unit schatten het Iraakse BBP tussen respectievelijk 10 en 31 miljard dollar in 2000, terwijl Syrië rond de 19 miljard had.¹⁰¹ De periode dat de beide cultussen echt tot stand kwamen was echter in de jaren '80, en gedurende deze jaren was de Iraakse economie vele malen groter, zoals te zien is in de tabel hieronder, waaraan het BBP in Amerikaanse dollars is af te lezen.¹⁰²

⁹⁷ Jonathan E. Sanford, 'Iraq's Economy: Past, Present, Future', *Library of Congress* (6 juni 2003), 10. http://www.globalsecurity.org/military/library/report/crs/crs_iraq_economy.pdf (laatst ingezien 8 januari 2017).

⁹⁸ Dawisha, *Iraq: A Political History*, 227.

⁹⁹ GDP per capita van Syrië en Irak (1970-2000), *The World Bank*, <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2000&locations=SY-IQ&start=1970> (laatst ingezien 8 januari 2017).

¹⁰⁰ Sanford, 'Iraq's Economy: Past, Present, Future', 15.

¹⁰¹ Ibid., 16.

¹⁰² GDP per capita van Syrië en Irak (1970-2000), *The World Bank*.

Een ander verschil tussen Syrië en Irak lag in de samenleving. Saddam liet zich vaker fotograferen in klederdracht – en militair uniform – dan in pak, terwijl Assad zich juist als een modern, Westers staatsman kleepte. Het verschil tussen de twee landen was dat Irak veel minder een eenheid vormde en dus veel meer diverse identiteiten had dan Syrië. Om de oorzaak hiervan te vinden moet de geschiedenis bestudeerd worden vanaf het koloniale tijdperk na de val van het Ottomaanse Rijk.¹⁰³ Het rijk werd na de Eerste Wereldoorlog opgedeeld: Groot-Brittannië kreeg een mandaat in het deel wat Irak zou heten, en Frankrijk kreeg Syrië.¹⁰⁴ De twee nieuwe staten werden op verschillende manieren geregeerd.

Groot-Brittannië wilde indirect regeren in Irak en benoemde een koning, genaamd Faisal I. Het land was een van de meest gefragmenteerde nieuwe staten, wat een probleem vormde toen de nieuwe koning eenheid in het land probeerde te bereiken.¹⁰⁵ Toen de Britten vertrokken, was het imago van de koning slecht: het volk zag hem als een marionet van het Westerse imperialisme, wat tot gevolg had dat het koningschap decennia later omver werd geworpen.¹⁰⁶ De nationale identiteit, voor zover zij al bestond, was weer terug bij af. Bovendien had Irak geen echte bourgeoisie kunnen ontwikkelen die tussen de lagere maatschappelijke lagen en de regering instond. De economische instituties die Groot-Brittannië had gecreëerd waren vooral gericht op het verrijken van de Britse economie, zoals de Iraqi Petroleum Company.¹⁰⁷ Tot slot was het land economisch zeer divers: er was geen coherente, vaste middenklasse omdat de regio's nog zo veel van elkaar verschilden en het kapitalisme niet in elke regio houvast kreeg. Een combinatie van deze economische en culturele factoren had als gevolg dat Saddam tijdens zijn regeringsperiode het land nog moest verenigen, wat hij ondermeer probeerde te doen doormiddel van zijn cultus.

In Syrië was de bestuurlijke en economische context het tegenovergestelde. Frankrijk bestuurde het land direct. Terwijl Groot-Brittannië Irak langzaamaan wilde voorbereiden op onafhankelijkheid (weliswaar geen economische onafhankelijkheid), probeerden de Fransen juist omstandigheden te creëren waardoor ze langer de macht konden behouden. Dit deden ze volgens het principe van 'verdeel en heers.' In plaats van een nationale identiteit te promoten, werd het land juist verder gefragmenteerd volgens etnische en religieuze lijnen. De Fransen legden vooral de nadruk op het onderscheid tussen de Christelijke Druzen, de Alawieten en de rest van de bevolking.¹⁰⁸ Op het eerste gezicht zou lijken dat door deze geforceerde

---

¹⁰³ Wedeen, *Ambiguities of Domination*, 29.

¹⁰⁴ Owen, *State, Power and Politics in the Making of the Middle East*, 8.

¹⁰⁵ Cleveland en Bunton, *A History of the Modern Middle East*, 204.

¹⁰⁶ Owen, *State, Power and Politics in the Making of the Middle East*, 16.

¹⁰⁷ Farouk-Sluglett en Sluglett, *Iraq Since 1958*, 216-217.

¹⁰⁸ Cleveland en Bunton, *A History of the Modern Middle East*, 218-219.

fragmentatie Syrië instabieler zou worden dan Irak na de oorlog. Wat hiertegenover staat, is dat Syrië al in de Ottomaanse periode een Soennitische bourgeoisie had die intact werd gelaten door de Fransen. Deze bourgeoisie domineerde de handel en politiek in de vier grootste steden: Damascus, Aleppo, Homs en Hama.¹⁰⁹ De burgerij zou blijven voortbestaan tijdens de Ba'ath periode, hoewel de Alawieten het politieke systeem domineerden. De economie van Syrië was weliswaar socialistisch, maar de Soennieten bleven de baas in de private sector. Een voorbeeld van deze macht komt uit 1996: de overheid verbood in 1986 dat burgers hun kapitaal in harde valuta (stabiele valuta, in tegenstelling tot de Syrische *lira*) mochten bewaren. Handelaars protesteerden hiertegen en lobbyden bij de regering. Tien jaar later werd de wet opgeheven en schiep de regering betere omstandigheden voor de handel en productie.¹¹⁰ Omdat de bovenklasse in Syrië intact was, en een soort buffer tegen de regering vormde, moest Assad vooral deze groep behagen om zijn positie te versterken. Terwijl Saddam constant de nationaliteit van Irak benadrukte in zijn cultus, en de minderheden probeerde te kalmeren, was dit voor Assad waarschijnlijk niet in die mate nodig.

3.2. Persoonlijkheidsfactoren

De persoonlijkheidscultussen werden natuurlijk niet enkel beïnvloed door het land waar ze tot stand kwamen. De grootste invloed op deze cultussen kwam vanuit de leiders die overal in hun land te zien waren. Een derde groot verschil tussen de cultussen kan hiermee verklaard worden. Dit verschil is dat Assad in zijn cultus omringd werd door familieleden, maar Saddam alleen stond. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat Saddam terughoudender stond tegenover erfopvolging dan Hafez. Voordat Basil al-Assad omkwam in het auto-ongeluk van 1994, kwam hij weinig voor in Assads cultus, maar daarna juist wel. Zoals eerder gezegd vormde Basil een soort bedreiging voor de macht van vader Hafez vanwege zijn banden met het leger. Bashar had in Groot-Brittannië gestudeerd als oogarts en hoewel hij daarna als dokter in het leger ging dienen, had hij destijds weinig politieke aspiraties.¹¹¹ Na Basils dood begon zijn vader hem klaar te stomen voor het presidentschap. Hierbij hoorde natuurlijk ook het symbolische aspect, met de voorbeelden uit hoofdstuk 1 van deze scriptie. Deze zorgvuldige voorbereiding droeg bij aan de soepele opvolging na Hafez' dood in 2000.

---

¹⁰⁹ Ibid., 222.

¹¹⁰ Fred H. Lawson, 'Private Capital and the State in Contemporary Syria.', *Middle East Report* 203 (1997), 8-13, 10.

¹¹¹ Seale, *Asad of Syria*, 344.

Voor Saddam lag deze erfopvolging minder eenvoudig. Hij had twee zonen, Uday en Qusay, en drie dochters, Raghad, Rana en Hala.¹¹² Oorspronkelijk was het plan dat de oudste zoon Uday het presidentschap ooit zou overnemen. Saddam zou zich later echter bedenken toen vader en zoon meerdere ruzies kregen. De hevigste daarvan ontstond toen Uday de voorproever van Saddam vermoordde in 1988. Uday had al meerdere moorden op zijn geweten, maar dat de voorproever de zoon was van Saddams maîtresse maakte hem woedend. Uday kreeg huisarrest samen met zijn moeder, die hem waarschijnlijk de opdracht tot de moord had gegeven.¹¹³ Bovendien raakte Uday ernstig gewond na een moordaanslag in 1996, wat hem ongeschikt maakte voor opvolging.¹¹⁴ Qusay werd Saddams nieuwe favoriete zoon, maar Uday leefde nog en was zeer jaloeers op zijn jongere broer. Waarschijnlijk zou Qusay Saddam hebben opgevolgd als de invasie in 2003 niet was gebeurd. Toch kwam Qusay weinig terug in de cultus van Saddam. Een mogelijke verklaring is dat Saddam zijn oudste zoon niet nog meer voor het hoofd wilde stoten. Uday zou een grotere breuk in zijn familie kunnen veroorzaken dan hij al had gedaan toen hij zijn oom, aan wie Saddam erg gehecht was, vals had beschuldigd voor een misdadig waarna de oom geëxecuteerd werd.¹¹⁵

Een andere mogelijke verklaring waarom Saddam minder bereid was om erfopvolging in zijn cultus te verwerken dan Assad was zijn gezondheid. Saddams heerschappij kwam abrupt tot een einde tijdens de inval van 2003, waardoor hij misschien niet goed genoeg was voorbereid op een machtsoverdracht aan Qusay. Hoewel er rond 2000 geruchten waren dat Saddam ziek was, zijn deze nooit bevestigd. Journalist Brian Whitaker speculeerde zelfs dat deze geruchten bedoeld waren om vijanden van het regime uit te lokken en op te sporen.¹¹⁶ Van Assad is nu echter wel bekend dat hij ziek was, aangezien hij in 2000 overleed aan een hartaanval. In november 1983 ging hij al naar het ziekenhuis voor hartklachten. De dokters constateerden dat hij te veel stress had gehad van het presidentschap. Zijn ziekte viel toen mee en werd stilgehouden, maar overdreven geruchten verspreidden zich als een lopend vuurtje over het land: men dacht dat Assad op zijn sterfbed lag.¹¹⁷ Dit gerucht leidde er toe dat generaals in paniek een opvolger zochten voor het geval Hafez mocht komen te overlijden. Ze vonden deze opvolger in Hafez' broer Rif'at. Toen Hafez in 1984 weer herstelde, kwam een deel van de generaals weer terug aan zijn zijde, maar anderen bleven trouw aan Rif'at.¹¹⁸ Het

---

¹¹² Coughlin, *Saddam: His Rise and Fall*, vi-vii.

¹¹³ Ibid., 231-233.

¹¹⁴ Farouk-Sluglett en Sluglett, *Iraq Since 1958*, 307.

¹¹⁵ Coughlin, *Saddam: His Rise and Fall*, 319.

¹¹⁶ Brian Whitaker, 'Dead or Alive? Mystery of Saddam's health deepens', *The Guardian*, 5 januari 2001, <https://www.theguardian.com/world/2001/jan/05/iraq.brianwhitaker> (laatst ingezien 8 januari 2017).

¹¹⁷ Seale, *Asad of Syria*, 425.

¹¹⁸ Ibid., 427-429.

kwam bijna tot een coup poging, maar Rif'at gaf op voordat het tot bloedvergieten zou komen. Omdat het tot te veel spanningen in de familie zou leiden als hij geëxecuteerd werd, werd Rif'at na dit incident verbannen naar Frankrijk.¹¹⁹ Kortom: Asad wist dat hij hartproblemen had, en dat het misschien tot een successiestrijd zou komen als hij onverwacht kwam te overlijden. Om te zorgen dat een situatie als met Rif'at niet meer kon voorkomen, liet hij na de dood van zijn oudste zoon geen twijfel meer bestaan over zijn opvolger: Bashar al-Assad.

Tot slot was de persoonlijkheid van de twee leiders ook heel anders, wat de relatieve overdadigheid van Saddams cultus kan verklaren. Dit is ondermeer te herleiden uit het charisma van de twee leiders. Volgens Wedeen was Assad niet aan de macht gekomen door zijn uitstraling.

Asad is emphatically not charismatic; he is not even particularly energetic. His speeches are deliberate and slow. His body is stooped, his voice perennially hoarse, and his movements sluggish. Asad is cautious, a politician known for his cleverness rather than his bravado.¹²⁰

Saddam stond juist bekend om zijn agressieve en inspirerende taalgebruik in toespraken en interviews. Hoewel zijn taalgebruik volgens psychiater Walter Weintraub kil en humorloos was, maakte dit hem ook dramatisch en kwam hij over als een persoon voor wie je ontzag moest hebben.¹²¹ In gefilmde conferenties is te zien dat ministers bang voor hem zijn en na afloop respectvol de ruimte uitschuifelen zonder Saddam de rug toe te keren.¹²² Ook als hun cultus en de repressie in hun land achterwege worden gelaten, zou Saddam volgens Wedeen en Weintraub meer respect krijgen van toeschouwers dan Assad.

Dit verschil in persoonlijkheid is bovendien te ontdekken in de levensstijl van de twee leiders. Volgens een biografie van Assad, geschreven door de journalist Patrick Seale, leefde Assad relatief bescheiden voor een dictator in het Midden-Oosten. Hij had weliswaar een groot huis met bedienden, maar extravagant leefde hij niet. Toen zijn huis verbouwd werd, ontdekte Assad dat de binnenhuisarchitect zijn huis had gevuld met meubilair in de stijl van Lodewijk XIV. Dit ging hem te ver en hij liet het meteen weghalen. Assad sliep als president ook nog steeds in het bed dat hij als minister van Defensie had gekocht.¹²³ Dit was ondenkbaar voor Saddam: hij genoot intens van zijn macht en rijkdom en stond bekend om zijn buitensporige levensstijl. Hij

---

¹¹⁹ Ibid., 435-437.

¹²⁰ Wedeen, *Ambiguities of Domination*, 29.

¹²¹ Walter Weintraub, 'General Personality Traits and Ego Defenses', in: Jerrold M. Post (red.), *The Psychological Assessment of Political Leaders* (Michigan 2003), 367-370, 367.

¹²² Makiya, *Republic of Fear*, hoofdstuk 4.1: 'The Leader Syndrome'.

¹²³ Seale, *Asad of Syria*, 343.

had een enorm aantal paleizen, allemaal rijkelijk versierd en bedekt met zijn initialen. Een van die paleizen, *Al-Faw* (het 'Waterpaleis') in Bagdad, werd omringd door een kunstmatig meer waar speciaal gekweekte zeebaarzen in zwommen, de zogenaamde Saddam-baarzen. Zelf heeft Saddam er maar zeven of acht dagen doorgebracht, maar zijn zoons gebruikten het paleis veelvuldig. Ondanks de uitstraling was het paleis echter goedkoper dan het eruit zag: de kroonluchters waren van plastic en het goud was nep.¹²⁴ Bij Saddam stond de uitstraling dus voorop, en hoewel Assad ook graag comfortabel en in weelde leefde, kan geconcludeerd worden dat hij niet zo extreem was als Saddam. Niet alleen de economie van Syrië en Irak speelde hier een rol in, maar dus ook de persoonlijkheid van de dictators.

De persoonlijkheden van Assad en Saddam hadden waarschijnlijk ook effect op de doelen die de dictators met hun cultus nastreefden. Wedeen speculeerde dat Assad minder ambitie had om het land onder totale controle te krijgen dan Saddam. Dit las Wedeen af aan het feit dat Assad minder spectaculaire beeltenissen had in het land, en bovendien ook minder beeltenissen in aantal.¹²⁵ In Irak werd een mop verteld dat het land 34 miljoen inwoners had: zeventien miljoen mensen en zeventien miljoen portretten van Saddam.¹²⁶ Assads invloed reikte lang niet zo ver, hoewel ook in Syrië een grote hoeveelheid beeltenissen te vinden was. Volgens de psycholoog Jerrold M. Post geloofde Saddam zelf ook oprecht dat hij voorbestemd was om het land te leiden.¹²⁷ Helaas zijn er te weinig primaire bronnen om met zekerheid iets te zeggen over hun ambities, omdat de leiders nooit zwaktes toonden in het openbaar.

---

¹²⁴ Brian Williams, 'Saddam's Al Faw palace not at all what it seems', *NBC News*, 8 maart 2007, <http://www.nbcnews.com/id/17524022/> (laatst ingezien 8 januari 2017).

¹²⁵ Wedeen, *Ambiguities of Domination*, 29.

¹²⁶ Sassoan, *Saddam Hussein's Ba'th Party*, 183.

¹²⁷ Jerrold M. Post, 'Saddam Hussein of Iraq: A Political Psychology Profile', in: Post (red.), *The Psychological Assessment of Political Leaders*, 335-367, 344.

Conclusie

Deze scriptie wil de vraag beantwoorden wat de verschillen tussen de persoonlijkheidscultussen van Assad en Saddam waren, en hoe deze verschillen te verklaren zijn. De grootste verschillen waren dat Saddams cultus duurder was, te verklaren uit de grotere olie-industrie in Irak; dat Syrië eenvoudiger te verbinden was, doordat de macht daar vooral lag bij de stedelijke burgerij en in Irak bij allerlei verschillende groeperingen; dat Assads cultus de nadruk legde op erfopvolging, doordat Hafez door zijn hartproblemen beter voorbereid was dan Saddam en hij competitie om zijn nalatenschap wilde vermijden; en tot slot, dat Saddams cultus opvallender was doordat Saddam een flamboyantere levensstijl en meer charisma had dan Assad.

Saddams cultus was dus grootser en opvallender in meerdere opzichten: deze was duurder en Saddam was charismatischer dan Assad. Ondanks deze voordelen voor Saddam heeft de familie Assad de macht veel langer weten te behouden. Assad overleed in 2000 maar zijn zoon Bashar heeft de macht zonder problemen overgenomen. Hoewel Syrië nu in een burgeroorlog verwickeld is, heeft Bashar al-Assad op het moment van schrijven nog steeds de macht in handen. Saddam is in 2006 echter geëxecuteerd als gevolg van de Irakoerlog. In deze scriptie zal ik mij echter niet aan speculatie wagen over een alternatieve geschiedenis waarin de Irakoerlog niet gebeurd was: de vraag of Saddam de macht langer kon behouden, is niet zinvol te beantwoorden.

In het wetenschappelijk debat over de persoonlijkheidscultussen wordt tot nog toe veel aandacht besteed aan de opvallendste cultussen zoals Kim Il-sung, Stalin, Hitler en Saddam. De cultus van Hafez al-Assad wijkt door de relatieve soberheid wellicht af van deze voorbeelden, maar de cultus lijkt enorm op die van Saddam. Met deze scriptie zijn niet alleen de verschillen belicht, maar tussen de regels door ook de parallellen. Een vergelijking tussen de cultussen trekken is zeer vruchtbaar, omdat het niet alleen veel verradt over de verschillen in karakter van de leiders, maar ook de verschillen tussen Irak en Syrië benadrukt. Naast de economische verschillen had Syrië een veel minder gefragmenteerde identiteit dan Irak, waar Saddam zelf opnieuw een kunstmatig Iraaks karakter moest creëren. Kortom: zulke vergelijkingen over een klein onderwerp raken ook aan een groter onderwerp, onder andere de culturele en economische verschillen tussen de staten.

Oorspronkelijk was het plan om aan de daadwerkelijke invloeden van de cultus ook een paragraaf te besteden. Helaas waren er veel problemen: 'invloed' is niet statistisch meetbaar en enkel anekdotes geven geen nauwkeurig beeld van deze invloed. Het feit dat er

meer bronmateriaal over het ene land ter beschikking staat is geen bewijs dat dit land meer onder de invloed van de cultus stond. Bovendien waren de geheime diensten een grote factor in zowel Syrië als Irak: als iemand niet deed alsof hij de leider briljant vond, zou hij gemarteld worden. Dit betekent dat de invloed van de cultus niet te verklaren is vanuit de cultus zelf, maar de dwang van andere elementen. Omdat deze scriptie enkel focust op de persoonlijkheidscultus was deze vraag niet goed te beantwoorden. Een andere onderzoeker zou hier verder op in kunnen spelen, door ook de geheime diensten te bestuderen en te bevragen of zij de grootste factor waren in de aanbedding van Saddam en Assad. Waarschijnlijk is een vergelijking tussen enerzijds de cultus van Stalin en anderzijds die van Saddam of Assad ook fascinerend. De Sovjet-Unie was een compleet ander land dan de twee voormalige Ottomaanse staten, terwijl Syrië en Irak onderling veel op elkaar leken. Saddam en Assad hebben onderdelen uit Stalins cultus gekopieerd en toegepast op hun eigen cultuur. Door middel van een dergelijke vergelijking kunnen concrete culturele verschillen tussen de landen achterhaald worden, zoals ook in deze scriptie gebeurd is.

Aantal woorden: 7875

Literatuurlijst

Brown, Michael E., 'The Nationalization of the Iraqi Petroleum Company', *International Journal of Middle East Studies* 10 (1979) 1, 107-124.

Cleveland, William L. en Martin Bunton, *A History of the Modern Middle East* (Colorado 2009).

Coughlin, Con, *Saddam: His Rise and Fall* (New York 2004).

Dawisha, Adeed, *Iraq: A Political History from Independence to Occupation* (Princeton 2009).

Farouk-Sluglett, Marion, en Peter Sluglett, *Iraq Since 1958: From Revolution to Dictatorship* (Londen 2001).

Hurd, Ian, 'Legitimacy', *Encyclopedia Princetoniensis*,
<https://pesd.princeton.edu/?q=node/255> (laatst ingezien 8 januari 2017).

Lawson, Fred H., 'Private Capital and the State in Contemporary Syria.', *Middle East Report* 203 (1997), 8-13.

Makiya, Kanan, *Republic of Fear: the Politics of Modern Iraq* (Californië 1998) Kindle-uitgave.

Makiya, Kanan, *The Monument: Art and Vulgarities in Saddam Hussein's Iraq* (Londen 2004).

Owen, Roger, *State, Power and Politics in the Making of the Middle East* (Londen 2004).

Perthes, Volker, *The Political Economy of Syria Under Asad* (Londen 1995).

Podeh, Elie, 'The "bay'a": Modern Political Uses of Islamic Ritual in the Arab World', *Die Welt des Islams* 50 (2010) 1, 117-152.

Post, Jerrold M., 'Saddam Hussein of Iraq: A Political Psychology Profile', in: Jerrold M. Post (red.), *The Psychological Assessment of Political Leaders* (Michigan 2003), 335-367.

Reid, Donald Malcolm, 'The Postage Stamp: A Window on Saddam Hussein's Iraq', *Middle East Journal* 47 (1993) 1, 77–89.

Sassoon, Joseph, *Saddam Hussein's Ba'th Party: Inside an Authoritarian Regime* (Cambridge 2011).

Sanford, Jonathan E., 'Iraq's Economy: Past, Present, Future', *Library of Congress* (6 juni 2003), http://www.globalsecurity.org/military/library/report/crs/crs_iraq_economy.pdf (laatst ingezien 8 januari 2017).

Seale, Patrick, *Asad of Syria: The Struggle for the Middle East* (Londen 1995).

Tariq Ali, *Bush in Babylon: The Recolonisation of Iraq* (New York 2004).

Voll, John O., *Islam: Continuity and Change in the Modern World* (Colorado 1994), <https://books.google.nl/books?id=WtsqZZJ1tToC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false> (laatst ingezien 8 januari 2017).

Wedeen, Lisa, *Ambiguities of Domination: Politics, Rhetoric, and Symbols in Contemporary Syria* (Chicago 1999).

Weintraub, Walter, 'General Personality Traits and Ego Defenses', in: Jerrold M. Post (red.), *The Psychological Assessment of Political Leaders* (Michigan 2003), 367-370.

Zoberman, Pierre, 'Eloquence and Ideology: Between Image and Propaganda', *Rhetorica: A Journal of the History of Rhetoric* 18 (2000) 3, 295-320.

Bronnenlijst:

Afbeeldingen:

Hafez al-Assad geflankeerd door zijn zonen Basil (links) en Bashar (rechts). Afbeelding afkomstig van: <http://www.sirialibano.com/siria-2/how-despotism-subjugated-syria-in-hafez-al-assads-era.html> (laatst ingezien 8 januari 2017).

Metalen herdenkingsmedaille met Saddam Hoessein en Nebukadnezar II op de voorkant, en een Babylonische harpspeler op de achterkant. De medaille herdenkt een festival in Babylon, 1987. Afbeelding afkomstig van: http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=3189763&partId=1 (laatst ingezien 8 januari 2017).

Overwinningsboog. Afbeelding afkomstig van: [https://en.wikipedia.org/wiki/Victory_Arch#/media/File:Swords_of_Q%C4%81dis%C4%AByah_\(7112414819\).jpg/](https://en.wikipedia.org/wiki/Victory_Arch#/media/File:Swords_of_Q%C4%81dis%C4%AByah_(7112414819).jpg/) (laatst ingezien 8 januari 2017).

Krantenartikelen:

'Assad son dies in car accident', *Rome News Tribune*, 21 januari 1994, <https://news.google.com/newspapers?nid=348&dat=19940121&id=E7RMAAAAIBAJ&sjid=GTMDAAAAIBAJ&pg=6789,4869942> (laatst ingezien 8 januari 2017).

'No surprise in Iraqi Vote', *The New York Times*, 17 oktober 1995, <http://www.nytimes.com/1995/10/17/world/no-surprise-in-iraqi-vote.html> (laatst ingezien 8 januari 2017).

Chulov, Martin, 'Qu'ran etched in Saddam Hussein's blood poses dilemma for Iraq leaders', *The Guardian*, 19 December 2010, <https://www.theguardian.com/world/2010/dec/19/saddam-legacy-quran-iraqi-government> (laatst ingezien 8 januari 2017).

McGeough, Paul, 'Storm over tyrant's unholy blood', *The Sunday Morning Herald*, 18 december 2003, <http://www.smh.com.au/articles/2003/12/17/1071337033601.html?from=storyrhs> (laatst ingezien 8 januari 2017).

Whitaker, Brian, 'Dead or Alive? Mystery of Saddam's health deepens', *The Guardian*, 5 januari 2001, <https://www.theguardian.com/world/2001/jan/05/iraq.brianwhitaker> (laatst ingezien 8 januari 2017).

Williams, Brian, 'Saddam's Al Faw palace not at all what it seems', *NBC News*, 8 maart 2007, <http://www.nbcnews.com/id/17524022/> (laatst ingezien 8 januari 2017).

Overige bronnen:

'Dictatorship', *Encyclopaedia Britannica* (versie 13 december 2013), <https://www.britannica.com/topic/dictatorship> (laatst ingezien 8 januari 2017).

'Country Report: Syria', *Bertelsmann Transformation Index* (2003), http://bti2003.bertelsmann-transformation-index.de/fileadmin/pdf/laendergutachten_en/naher_osten_nordafrika/Syria.pdf (laatst ingezien 8 januari 2017).

GDP per capita van Syrië (1970-2000), *The World Bank*, <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2000&locations=SY&start=1970> (laatst ingezien 8 januari 2017).

GDP per capita van Syrië en Irak (1970-2000), *The World Bank*, <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2000&locations=SY-IQ&start=1970> (laatst ingezien 8 januari 2017).